

Meer schuld geen antwoord op crisis ontwikkelingslanden

De in het westen veroorzaakte crisis heeft niet alleen gevolgen voor de rijke westerse wereld. Nieuwe schattingen van onder andere de Wereldbank geven aan dat de armoede van de meer dan 2,5 miljard mensen die nu al van minder dan twee dollar per dag leven zich zal verdiepen; dat tussen 2009 en 2015 de kindersterfte tussen de 1,4 miljoen en 2,8 miljoen hoger zal uitvallen; dat vele tientallen miljoenen mensen meer dan verwacht in extreme armoede zullen verkeren en dat het aantal mensen op de wereld dat kampt met chronische honger in 2009 zal stijgen tot meer dan een miljard.

De overheden van rijkere landen zien de oplossing voor de toegenomen armoede in ontwikkelingslanden vooral in meer IMF-leningen en handelskredieten. Volgens calculaties van Oxfam (2009) zou van de 1,1 biljoen dollar aan maatregelen die de G20 onlangs heeft afgesproken, naar verwachting vijftig miljard vrijkomen voor lage-inkomenslanden, en dan voornamelijk in de vorm van leningen die tot een zwaardere schuldenlast leiden. En dat, terwijl nog meer schulden geen oplossing vormen voor de crisis in arme landen. Integendeel, ze zijn eerder onderdeel van het probleem.

Tussen 2000 en 2007 hebben de overheden van lage- en lage middeninkomenslanden 1,228 biljoen dollar aan rente en aflossing betaald, waarvan 140 miljard dollar aan het IMF en de Wereldbank. Zij zullen dat in de komende crisisjaren moeten blijven doen. Maar met de huidige economische crisis kunnen deze landen hun verplichtingen aan kredietverstrekkers niet nakomen zonder de eigen bevolking te korten op basisvoorzieningen. Dit hangt in belangrijke mate samen met negatieve exportschokken (Cohen *et al.*, 2008). Na een jarenlange stijging van exporten valt de exportgroei voor armere landen nu als gevolg van de crisis negatief uit (IMF, 2009). Bovendien worden ontwikkelingslanden op dit moment sterk getroffen door zich terugtrekkende investeerders en beleggers, een daling van meer dan zevenhonderd miljard dollar vergeleken met 2007 (Wereldbank en IMF, 2009), en afnemende bilaterale ontwikkelingshulpgelden.

Het IMF en de Wereldbank mogen dan trots wijzen op hun voorname de uitleenvoorwaarden te flexibiliseren, daarmee wordt niet voorkomen dat tijdens de huidige crisis kapitaal in de vorm van aflossing en rente blijft wegvloeien uit ontwikkelingslanden, waar dit kapitaal het hardst nodig is.

IMF-leningen en andere bronnen van schuld, zoals de G20 voorstelt, zijn geen oplossing voor de problemen van lage- en lage middeninkomenslanden. In feite is een onmiddellijk moratorium op schulden, een bevrozing van aflossing en rentebetaling, en schuldkwijtschelding gewenst en gerechtvaardigd voor arme landen die onvoldoende middelen hebben om de eigen bevolking tegen de crisis te beschermen. De maatregelen die de president van de Algemene Vergadering van de VN op 8 mei 2009 heeft voorgesteld, hebben meer oog voor een houdbare oplossing en vormen een gepastere reactie op de crisis. Over dit *Draft outcome document* van de VN (2009) zou op 1, 2 en 3 juni onderhandeld worden op de *VN Conference on the world financial and economic crisis and its impact on development*, die nu plaatsvindt op 24, 25 en 26 juni. Het stelt voor dat het geld dat de G20 in april

heeft besloten vrij te laten komen via het IMF, niet in de vorm van schulden, maar in de vorm van giften wordt gealloceerd. Dit om een verdere vergroting van ongelijkheid te voorkomen. Een moratorium op schulden en gedeeltelijke schuldkwijtschelding voor landen waarvan de schuldenlast door de crisis onhoudbaar dreigt te worden, dient overwogen te worden, stelt het document. Andere voorstellen zijn dat internationale instellingen die een rol hebben in de hervorming van het internationaal economisch stelsel verantwoording moeten gaan afleggen aan een democratische en representatieve instelling zoals de VN. Supervisie van het IMF en de WereldBank zouden daar dan ook bij moeten liggen. Rijke geïndustrialiseerde landen moeten zich onthouden van protectionisme en verzekeren dat *bailout*- en stimuleringspakketten het economische speelveld niet nog verder verstoren en mondiale ongelijkheid verder doen toenemen. Volgens het voorstel zijn grote investeringen in milieu, voedsel, energie, gezondheid en educatie nodig, niet alleen om de wereldeconomie te stimuleren, maar ook om de basis te leggen voor een nieuwe duurzame economie, gebaseerd op de behoeften van mensen en op mensenrechten. Geschat wordt dat hiervoor een jaarlijks bedrag van drie biljoen dollar, vijf procent van wereld-bnp, noodzakelijk is. Een onmiddellijke afschaffing van landbouwsubsidies in ontwikkelde landen om de landbouw in ontwikkelingslanden effectief te stimuleren en onafhankelijk toezicht door de VN op alle voor het internationaal systeem belangrijke instituties behoren ook tot de voorgestelde maatregelen.

Een voorstel dus, dat helpt om de toegenomen armoede in ontwikkelingslanden als gevolg van de crisis te bestrijden en dat een bijdrage kan leveren aan een minder ongelijke, meer democratische en duurzamere wereldeconomie. Helaas, de Nederlandse overheid, die de rol van co-facilitator van het VN-congres heeft, en overheden van andere rijke landen, hebben via enorme diplomatieke druk *pro poor* en groene voorstellen veranderd gekregen. Dit voordat er op 1, 2 en 3 juni op de VN-conferentie over onderhandeld kon worden; de conferentie zelf is verschoven naar later deze maand. Een gemiste kans of beter gezegd: een groot gevaar voor een eerlijkere en duurzamere wereldeconomie waarin vrij zijn van honger en armoede ook voor hen is weggelegd die er nu onder lijden.

LITERATUUR

Cohen, D., H. Djoufelkit-Cottenet, P. Jaquet en C. Valadier (2008) *Lending to the poorest countries: a new counter-cyclical debt instrument*. OESO werkdokument nr 269. Parijs: OESO.

IMF (2009) *World economic outlook update. January 2009*. Washinton D.C.: IMF.
Oxfam International (2009) *What happened at the G20? Initial analysis of the London summit*. Oxfam vergaderdocument. Oxford: Oxfam.

VN (2009) *United Nations Conference. World financial and economic crisis and its impact on development. Draft outcome document 1.0*. 8 mei 2009. New York: VN.
Wereldbank en IMF (2009) *Global monitoring report 2009: a development emergency*. Washinton D.C.: Wereldbank.

MURAT KOTAN

Coördinator Jubilee Nederland